

giny, traça, habilitat': «un ca venc menjar denant ells una erba, per la qual gità colres que en lo ventre tenia; molt se meravellà Fèlix de la indústria d'aquell can, e de la propietat d'aquella erba, ne lo ca com sabia detriar que aquella erba fos bona a purgar la humor --- demanà al philosofo per qual natura lo can havia indústria d'aquella erba a menjar, pus que era sens enteniment», *Merav.* (NCL. II, 58.8; Ag. I, 166).

Amb usos semblants el documenten el DAG. i AlCM en BMetge (*Somni*, NCL. 135.15), en Llull, i en diversos textos literaris o documentals del S. xv. La naturalesa sàvia i llibresca de la introducció del mot es reflecteix en la forma alterada *illústria* (contaminada per *illustració*) en què apareix en alguns mss. lullians (dos passatges de l'*Arbre de Sciència* en AlCM). Amb aquest caràcter entra a formar part de fórmules epistolats i de frases fetes (ja ll. clàssic *de industria* 'a posta, fet exprés'), com «acordadament e ab indústria ho he fet», JnEsteve (*LiEleg.* a-3-v); i, sobretot, la bastant repetida perífrasi junt amb *lleialtat*: «confiats de vostra indústria e leyaltat» en una missiva de 1400-09 (*Ardits* I, 159); l'*InuLC* recull «la fe e leyaltat» en un doc. ross. de 1347, «fe, indústria e lealtat» 1362 i tres més dels anys 1366-1406. El prologuista de l'ed. prínceps de JRoig (València 1531) ho aplica en estil de «valenciana prosa» (com en una cita del S. xv aduïda pel DAG.) a l'enginy o talent artístic-literari: «La major y millor policia, y més ingeniosa indústria que los fecundes oradors y laureats poetes acostumen y deuen usar ---» (ed. Chabàs, 368.15).

Aquesta accepció ha estat molt predominant fins ben recentment, car fins i tot els nostres diccionaris del segle XIX no en registren encara d'altra; i el títol de les *Memòries* d'Ant. de Capmany (1779) encara només parla de «La Marina, Comercio y Artes de la Ciudad de Barcelona»; la tendència cap a l'accepció moderna 'obra industrial, activitat humana encaminada a produir riquesa, especialment transformant matèries i fabricant objectes' només s'insinua abans per la freqüència creixent amb què l'acc. de sempre, 'activitat enginyosa', es va aplicant a coses de comerç i anàlogues («lo exercici marítim és molt ajudat --- ab la indústria dels cotoners», a. 1505, Capmany, *Mem.* II, 312). De fet és una aplicació neològica que es propagà sobretot des d'Anglaterra (S. XVI?) i França (S. XVIII almenys), per bé que els italians no deixen de reivindicar-hi una part.¹

DERIV.: *Industriós* [1344, *Ord. Palatines* del Cerimoniós; i també c. 1400 en Ant. Canals i en el *Libre de Sèneca*; Busa-N.]; adj. usat quasi només (si no és en data recent) amb l'acc. 'enginyós i actiu'; *industriosa*ment Ant. Canals. *Industriar-se* 'enginyar-se' [Lacavalleria]. *Industrial*, especialitzat tot seguit en el sentit derivat de l'acc. moderna d'*indústria*: sens dubte calcat de l'angl. *industrial* [S. XVI, si bé en ús només esporàdic fins al S. XVIII] i fr. *industriel* (veg. nota supra); *industrialisme* que sembla haver estat creat en angl. *industrialism* per Carlyle (c. 1830); *industrialitzar*, -ització; *industrialista*.

¹ «*Industria*, parola con la quale, diceva il Botero

<c. 1590> *io abbraccio ogni sorta di traffico e di mercanzia* (V. il fr. *industrie*, a. 1735; e si noti che il più antico esempio documentato del fr. *industriel* è nel nostro Gallani, a. 1770)», Al. Schiaffini, *Momenti di Storia della Lingua It.*, 113.

Inebriar, V. *ebri* *Inèdia*, *inèdit*, V. *editar* *Ineducat*, V. *educar* *Inefable*, V. *infant* *Ineficaç*, *ineficàcia*, V. *fer* *Inelegant*, V. *elegant* *Inelegible*, V. *llegir* *Ineluctable*, V. *lluïta* *Ineludible*, V. *ludibri* *Inenarrable*, V. *narrar* *Inèpica*, *inepte*, *ineptitud*, V. *apte* *Inequivoc*, V. *igual* *Inèrcia*, V. *art* *Inerme*, V. *arma* *Inert*, V. *art* *Inesborrable*, V. *borra* *Inescrutable*, V. *escrutar* *Inesperat*, V. *esperar* *Inestabilitat*, *inestable*, V. *estar* *Inestimable*, V. *estimar* *Inestroncable*, V. *tronc* *Inevitable*, V. *evitar* *Inexacte*, *inexactitud*, V. *exigir* *Inexhaurible*, *inexhaust*, V. *exhaurir* *Inexorable*, V. *orar* *Inexperiència*, *inexperimental*, *inexpert*, V. *experiència* *Inexplicable*, V. *plegar* *Inexpressable*, *inexpressiu*, V. *prèmer* *Inexpugnabilitat*, *inexpugnable*, V. *pugna* *Inextensible*, V. *tendir* *Inextingible*, V. *extingir* *Inextricable*, V. *trigar* *Infallibilitat*, *infallible*, V. *fallir* *Infamació*, *infamador*, *infamant*, *infamar*, *infamatori*, *infame*, *infàmia*, V. *fama*

INFANT, del ll. INFANS, -NTIS, 'incapaç d'enraonar', 'nen de bolquers, nen petit', derivat de FARI 'parlar'. □ 1.ª doc.: orígens (Cerverí, Llull, Jaume I, Desclot).

«Dix a Nastàsia que anàs a fer honrament a una dona qui era morta de part, e havia-la hom uberta per ço que del ventre li tragués hom l'*infant* viu», «viu venir un mercader a peu, despullat, lo qual plorava --- dient --- Tant longament has treballat --- e tanta fam, set --- paor has sostenguda per guanyar ço que has perdut --- ta muller e tos *infants*, què faran? Robat est, e tolt t'a hom tot ço que portaves», Llull (*Blang.* I, 125.12, 228.2). Un altre tema literari de Llull estigué pensat com a ensenyament dels minyons: en una antiga forma li donà el nom de *Doctrina dels Infants* (p. p. Guarnerio, *AIEC*, 1908, II, 514ss.), en una de més plena i en prosa l'anomenà més llatíment *Doctrina Pueril* (c. 1275), i en aquesta és clar que el mot també hi surt sovint: «Baptisme és de foc --- e és significat en los tres *infants* qui foren mesos en lo foc e no cremaren, segons --- Daniel» (ed. Gili, p. 57). Quasi sempre en aquesta forma amb *i-* (p. ex. pp. 58, 59, 146, 147, 160, 220 etc.), i només un cop *enfant* («Per luxúria vénen les fembres en la ira de Déu e --- fan ésser menyspreats lurs *enfants* entre les gents», p. 48).

I aquella és la forma amplament predominant en els escriptors catalans de l'Edat Mitjana: «Ferrando de Malta havia pare --- e ell faia'l anar mal vestit --- e lo dit Ferrando havia un fill petit --- e una gramalla --- lo pare, per amor del fill, féu-la-li de dolent drap, del qual --- dix lo fill al pare --- prec-vos que-m donets aqueix drap --- estojat-l'he tant fins que vós siats vell axí com mon avi, e llavors dar-lo-us-he --- E lo dit Ferrando regonec lo gran defalliment e